

Úlet před smrtí. Letoun, který nikdy neřídil, se naučil ovládat z trosek

idnes.cz/technet/vojenstvi/peenemunde-v2-michail-devjatajev.A151020_144337_vojenstvi_kuz

24. listopadu 2015

24. listopadu 2015 14:16

Pokusili se prchnout z koncentračního tábora, ale Němci je chytili. Byli odsouzeni k smrti. Nejprve však museli pracovat v tajné raketové základně Peenemünde. Zachránil je Michail Děvjatajev. Odletěl s nimi do bezpečí na ukradeném letounu. Od jeho smrti uplynulo dnes 13 let.

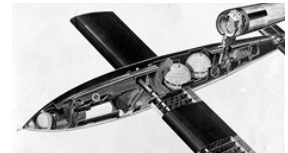
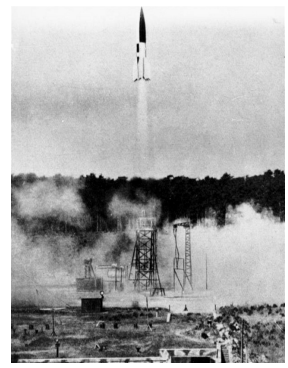

19 fotografií

Časně ráno ve čtvrtek 8. února 1945 se podíval Michail Děvjatajev na nebe – viděl na něm hvězdy. Po několika dnech psoty se vyjasnilo. Den vhodný k útěku.

Děvjatajev postupně upozornil ostatní členy skupiny vězňů, že dnes odletí. Na letišti tajné raketové stanice Peenemünde na ostrově Usedom, kde pracovali, vyzorovali, že občas bývá některý těžký letoun připravený ke startu a posádka ještě u něho není.

Zajatci v Peenemünde

Nadporučík Děvjatajev byl zkušený sovětský letec. Němci ho zajali, když těžce popálený a zraněný vyskočil na padáku ze své stíhačky 13. července 1944 poblíž Lvova. Při výsleších se choval statečně, nic důležitého z něho vyšetřovatelé vojenské tajné služby Abwehr nevytáhli. Prošel několika koncentráky. Když se prozradilo budování tunelu ze Sachsenhausenu, převezli Němci všechny údajné útěkáře na Usedom k výzkumné raketové stanici Peenemünde. Na půldruhého tisíce zajatců tam upravovalo plochy po zkouškách raket a budovy po náletu britských bombardérů. Všichni tušili, že jakmile dokončí všechny práce, Němci je zlikvidují, aby neprozradili, co se tam děje.

[Peenemünde a Rujána. Pilot Jiří Pruša letí nad Baltem](#) | (2:13) | video: Jiří Pruša

Několik zajatců se chystalo, že uprchnou ve člunu. Děvjatajev je však zlákal na útěk letadlem. Zajatci do jeho baráku nanosili kusy pilotní kabiny bombardéru Heinkel He 111 ze zničených strojů, které

se všude povalovaly. Zkušený pilot se vyznal i v cizích letadlech. Děvjatajev po večerech studoval pilotní desku, aby se naučil stroj ovládat.

Zajatci viděli, že na ploše je Junkers bez posádky. Děvjatajev si byl jist, že i pilotáž tohoto stroje zvládne. Když se s ostatními k němu přibližoval, všiml si, že není kompletní, takže se s ním nedá letět. Zastavil je strážný: „Co tady chcete?“ Vysvětlovali, že vedle mají nařízeno něco odmontovat.

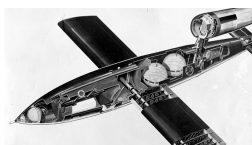
Němečtí mechanici odešli na oběd. Děvjatajev zahlédl další bombardér, tentokrát to byl vysněný Heinkel. Pomalu se k němu po jednotlivcích přiblížili. Ivan Krivonogov zabil železnou tyčí strážného a vzal mu hodinky, které ukazovaly 12:15 hodin. Pilot rozbil zámek u vchodu. Všech deset mužů nastoupilo do kabiny.

Start i přistání natvrdo

Když chtěl Děvjatajev spustit motory, zjistil, že v letadle není akumulátor. Bez něho to nezvládnou. Několik zajatců vyšlo ven, aby hledali akumulátor. Našli jeden na vozíku, přivezli ho k letadlu, zapojili a pilot mohl nastartovat.

1

9 fotografií

Letadlo se rozjelo, ale Děvjatajev ho nedokázal zvednout. Zastavil se těsně před srážem do moře. Mezitím Němci objevili mrtvolu vojáka a běželi k ujíždějícímu stroji. Vůbec nechápali, co se děje. Že by se zajatci pokusili unést bombardér, na to nikdo nepomyslel. Pilot neztratil na duchapřítomnosti, na konci plochy ho prudce otočil a znovu se rozjel ke startu. Teď věděl, že knipl je nastaven na přistání. Za pomoci ostatních ho natvrdo přitáhl vzhůru a Heinkel se vznesl. Bylo 12:36.

Zajatci uletěli! Německé velitelství vyhlásilo poplach. K unesenému stroji se přiblížil Focke-Wulf, který se vracel z bojové mise. Pilot několikrát na Heinkela vystřelil, netrefil se a kvůli nedostatku paliva se musel vrátit na základnu. Za uprchlíky poslali Němci stíhačky, které vedl nadporučík Günter Hobohma. Před nimi se Děvjatajev skryl v mracích. Pronásledovatelé neměli palubní radary, proto je nenašli.

Zajatci mířili na sever. Původně zamýšleli, že nad Skandinávií otočí k Leningradu. Ale potom si uvědomili, že na letadlo s německými výsostnými znaky bude střílet každý sovětský stíhač a každé protiletadlové dělo. Musí rychle přistát na sovětském území.

Když přelétávali frontu, asi 300–400 kilometrů od startu, strefovaly se do nich sovětské protiletadlové baterie. Heinkel začal hořet, Děvjatajev ho uhasil prudkým sestupem dolů. Vzápětí přistál bez kol, na břicho, na poli.

Někteří zajatci se přitom zranili. Všichni rychle utekli k lesu. Báli se, že by stroj mohl vybuchnout.

Za chvíli se k nim přiblížili rudoarmějci. Samozřejmě si mysleli, že zajali Němce, ale uprchlíci jim vysvětlili situaci. Nacházeli se osm kilometrů za frontou u vesnice Gollin (dnes Golin, Pomořansko, Polsko), jihozápadně od Štětína.

Několik dnů po tomto úletu přijel do Peenemünde velitel letectva maršál Herman Göring. Nařídil zastřelit velitele koncentračního tábora a velitele letecké základny. Adolf Hitler však dal veliteli základny milost, jenom mu snížil hodnost.

Místo slávy do trestních oddílů

Desítku uprchlíků převzala kontrašpionáž Směrš, známá svými nevybíravými metodami. Vyslýchala je dva měsíce. Děvjatajev si zapamatoval položení raketové výzkumné stanice velmi přesně. Díky tomu mohlo sovětské letectvo uskutečnit nálet na Peenemünde – uvádějí ruské prameny. Britské a německé zdroje však o takovém útoku nemluví.

Místo, odkud vzlétla smrt na Londýn a kde začal kosmický výzkum

Britové jí posměšně přezdívali Bzučící bomba. V tajné základně u Peenemünde tuto letounovou střelu nacisté vyvíjeli jako jednu ze zázračných zbraní odvety. Nesla označení V-1. Později zde vznikla i první balistická raketa světa V-2.

V-2 při zkušební startu.

Sovětský vůdce Josef Stalin svými vojáky, kteří upadli do německého zajetí, opovrhoval. Podle něho to bylo nepřipustné, raději měli spáchat sebevraždu. Ani s vojáky, kterým se podařilo ze zajetí utéct, nezacházeli lépe. „Žádný hrdinský čin při podařeném útěku, bezpříkladném svou troufalostí, neuchránil sovětské vojáky a důstojníky před všeobecným tragickým osudem bývalých válečných zajatců,“ uvádí se v Dějinách Ruska, které editoval Andrej Zubov.

Všech deset vojáků se smělo vrátit do uniformy. Sedm poslali k 777. střeleckému pluku, kde většina v bojích padla. Dva se vrátili domů, kde pracovali jako řadoví kolchozníci.

Děvjatajev měl štěstí, že si ho v září 1945 vyžádal podplukovník inženýr Sergej Koroljov, který vedl skupinu sovětských raketových odborníků zkoumajících německou trofejní techniku. Koroljov, který vystupoval pod krycím jménem Sergejev, požádal letce, aby mu přesně popsal, jak vypadalo Peenemünde, když tam Němci zkoušeli rakety A-4/V-2. Tím uprchlíkovi zachránil život. Na Heinkelu, kterým zajatci přiletěli, našli odborníci důležitý přístroj – aparaturu na sledování letu rakety. I tento nález sovětské raketové inženýry potěšil.

Sovětům se podařilo získat několik neporušených raket A-4/V-2 a z několika hotových dílů sestavili další. Zkoušeli je na dělostřelecké střelnici Kapustin Jar východně od Stalingradu (dnes Volgograd). A

na jejich bázi vyvinuli první bojovou raketu R-1 a postupně získali tolik zkušeností, že postavili první mezikontinentální raketu světa R-7, kterou použili k vypuštění Sputniku a dalších družic, později i první kosmonauty včetně Jurije Gagarina.

K rehabilitaci napomohl hlavní konstruktér

Michail Petrovič Děvjatajev se narodil 8. července 1917 v chudé rolnické rodině ve vesnici Torbejevo v Mordoviji. Byl jejich třináctým dítětem.

Po dokončení sedmileté základní školy v roce 1933 odešel na Kazaňskou říční průmyslovku. Plavil se na lodích jako pomocník kapitána. Současně chodil do aeroklubu. V roce 1938 ho odvedli do Rudé armády, dva roky procházel pilotním výcvikem.

Výzkumné centrum v Peenemünde. Na podstavci stojí první balistická raketa světa - odvetná zbraň číslo 2 nazývaná V2. Elektrická souprava vpravo vozila do továrny civilní obyvatele z okolí.

Když Němci přepadli v červnu 1941 Sovětský svaz, sloužil u 237. stíhacího pluku v Mogilevu. Už druhý den bojů, 23. června, se účastnil ve stíhačce I-16 vzdušných bojů. A třetí den sestřelil

bombardér Junkers Ju 87. Za to dostal první vyznamenání, bylo mu 24 let. V září sundal druhý německý bombardér.

Při boji s nepřátelskými stíhačkami jednu sestřelil, ale sám byl zraněn. Po návratu z nemocnice sloužil u nočního bombardovacího pluku. V květnu 1944 ho přeřadili opět ke stíhačkám. Létal jako velitel roje 104. gardového stíhacího pluku. Napočítal celkem devět sestřelů nepřátelských strojů.

Když Děvjatajev dokončil práci pro Koroljova v Peenemünde, poslali ho v listopadu 1945 do civilu. „Jako bývalého válečného zajatce ho nikdo nechtěl zaměstnat a jenom s obtížemi našel místo dělníka v kazaňském říčním přístavu,“ uvádějí Dějiny Ruska. „Psal dopisy Stalinovi, Malenkovovi a Berijovi, ale bez odezvy.“

V roce 1946 si polepšil, protože získal diplom lodního kapitána – nastoupil jako dispečer v přístavu. O tři roky později se stal kapitánem říční lodi. V Kazani se oženil a měl několik dětí.

Koroljov na Děvjatajeva nikdy nezapomněl. Díky hlavnímu konstruktérovi raket mohl napsat o úletu z Peenemünde knihu, jejíž překlady měly úspěch i v zahraničí. Rozepsali se o něm sovětští novináři. V srpnu 1957, ještě před startem Sputniku, mu byl udělen titul hrdiny SSSR – údajně za přínos raketové technice. Postupně dostal i další vyznamenání.

Tahle rehabilitace z něho udělala hvězdu. Vedl posádky prvních plavidel na podvodních křídlech Raketa a Meteor, stal se čestným občanem Mordovije, Kazaně a německých měst Wolgast a Zinowitz.

Do komunistické strany vstoupil v roce 1959. Účastnil se hnutí válečných veteránů a ze svých peněz založil fond určený na pomoc vysloužilým vojákům, kteří se ocitli v nouzi.

V roce 2002 se setkal s pilotem Günterem Hobohmem, který ho před víc než půlstoletím pronásledoval. Oba letci vypili po skleničce vodky a objali se. Děvjatajev také zajel do Peenemünde, kde zapálil sto

svíček u památníku sovětských válečných zajatců.

Michail Děvjatajev zemřel v Kazani 24. listopadu 2002. Bylo mu pětadesát let. Leží na hřbitově v Kazani v místech vyhrazeným účastníkům druhé světové války.

Autor: Karel Pacner

Témata: Peenemünde, letoun, Válečný zajatec, vojenská základna, Koncentrační tábor, Usedom, Sergej Koroljov, Sachsenhausen, Pilot, voják, Adolf Hitler, Polsko, Londýn, Lvov, Skandinávie, Smrt, Stíhačka

- Vstoupit do diskuse (12 příspěvků)
- Sdílet na Facebooku
- Sdílet na síti X